

Agnieszka Malkowska

Wzmacnianie kapitału społecznego regionu przygranicznego na przykładzie województwa zachodniopomorskiego

Ekonomiczne Problemy Usług nr 114, 153-164

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AGNIESZKA MALKOWSKA

Uniwersytet Szczeciński

**WZMACNIANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO REGIONU
PRZYGRANICZNEGO NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

Streszczenie

W artykule przedstawiono problematykę wzmocnienia kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym. Autorka zaprezentowała analizę wybranych unijnych, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju, pod kątem określenia w nich miejsca i roli kapitału społecznego. Przedstawiono koncepcję wzmocnienia kapitału społecznego w województwie zachodniopomorskim, uwzględniającą inteligentne specjalizacje regionu (turystyka i działalność morską) oraz potencjał endogeniczny badanego obszaru. Koncepcja dotyczy stworzenia rybackiej wioski tematycznej. Projekt taki wpisuje się w koncepcję lokalnego wzmocnienia kapitału społecznego.

Słowa kluczowe: kapitał społeczny, województwo zachodniopomorskie, turystyka społeczna, rybacka wioska tematyczna

Wprowadzenie

Współcześnie wśród czynników determinujących rozwój społeczno-gospodarczy, za najistotniejszy uznaje się kapitał ludzki, który z kolei kształtuje kapitał społeczny. W *Strategii Rozwoju Kraju do roku 2020* przewiduje się, że rosnąca przewaga konkurencyjna kraju w coraz większym stopniu wynikać bę-

dzie z rozwoju kapitału ludzkiego, tworzono go przez coraz lepiej wykształconych, bardziej aktywnych i obdarzonych umiejętnościami umożliwiającymi łatwe poruszanie się na rynku pracy obywateli, a także z rozwoju kapitału społecznego, wzmacniającego kompetencje i postawy sprzyjające współpracy, komunikacji, kreatywności, otwartości i umiejętności elastycznego wykorzystywania wiedzy i doświadczenia¹.

Dodatkowo coraz częściej podkreśla się wagę ekonomii społecznej w zapewnieniu rozwoju społeczeństwa, która jest innowacyjnym instrumentem wpływającym na zwiększenie integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych i kapitału społecznego. Podmioty ekonomii społecznej mogą uzupełniać dostarczanie towarów i usług przez rynek i państwo, rozwiązywać zróżnicowane problemy społeczne w wielu obszarach życia publicznego², a także stać się skutecznym instrumentem inicjującym i wspierającym mechanizmy rozwoju lokalnego³. Wśród usług oferowanych w ramach przedsięwzięć ekonomii społecznej, można wyróżnić m.in. turystykę społeczną. Zdaniem W. Idziaka⁴ turystyka społeczna w szerszym ujęciu uwzględnia aspekt społeczny w różnych obszarach, np. wkład twórców i odbiorców usług turystycznych w rozwój społeczno-gospodarczy i w solidarność społeczną.

Celem artykułu jest przedstawienie koncepcji wzmacniania kapitału społecznego w ramach działań z zakresu turystyki społecznej, która mogłaby być zrealizowana w województwie zachodniopomorskim i pozytywnie wpłynąć na jego rozwój społeczno-gospodarczy. Zakres terytorialny pracy wyznaczają obszary wiejskie zlokalizowane wokół Zalewu Szczecińskiego, gdzie występuje funkcja rybacka. Podstawę opracowania koncepcji stanowiły wywiady bezpośrednie z rybakami i przedstawicielami jednostek samorządów terytorialnych. W artykule wykorzystano metodę analizy wybranych i najważniejszych unij-

¹ Załącznik do Uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, (Monitor Polski, poz. 882), s. 21.

² Załącznik do Uchwały nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2012, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, (Monitor Polski, poz. 378), s. 52.

³ *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Zespół ds. rozwiązań systemowych w ekonomii społecznej, projekt z 16 września 2013 r., Warszawa 2013, s. 11.

⁴ W. Idziak, *Turystyka społeczna – inspiracje dla turystyki wiejskiej*, w: *Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Setinensis, Oeconomica* 288 (64), red. G. Karmowska, Wyd. Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Szczecin 2011, s. 9.

nych, krajowych, jak i regionalnych dokumentów strategicznych, pod kątem określenia w nich miejsca i roli kapitału społecznego.

1. Kapitał społeczny i jego rola w rozwoju społeczno-gospodarczym

Kapitał społeczny nie może funkcjonować bez ludzi, którzy go tworzą. W Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020⁵ definiuje się go, jako wynikającą z zaufania oraz obowiązujących norm i wzorów postępowania, zdolność obywateli do mobilizacji i łączenia zasobów, która sprzyja kreatywności oraz wzmacnia wolę współpracy i porozumienia w osiąganiu wspólnych celów. J. Coleman, F. Fukuyama i R. Putnam podkreślają dodatkowo cechy kapitału społecznego, takie jak: dobro publiczne, wspólnotowe i brak jednoznacznego określenia, ze względu na zakorzenienie w kulturze danego społeczeństwa⁶. Kapitał społeczny istnieje przez działania ludzkie, dla których nie jest celem samym w sobie, co sprawia, że nie funkcjonuje w świadomości zbiorowej jako wyodrębnione dobro. Nie może być zgromadzony z inicjatywy jednostki⁷.

Istota i rola kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym podkreślana jest w dokumentach strategicznych odnoszących się do różnych instytucji na szczeblu terytorialno-administracyjnym. Zarówno na poziomie unijnym, krajowym, jak i regionalnym, kapitał społeczny uznawany jest za istotną determinantę rozwoju.

W roku 2010 przyjęto ostateczną strategię dla krajów członkowskich Unii Europejskiej pod nazwą *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*⁸. Zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej ma nastąpić w taki sposób, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a oso-

⁵ Uchwała z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, (Monitor Polski, poz. 378), s. 37.

⁶ K. Zająca, *Czym jest kapitał społeczny mieszkańców polskiej wsi, jako go mierzyć i czy warto inwestować w jego wzmocnienie?*, w: *Przestrzeń i instytucje w środowisku wiejskim, Acta Universitatis Lodzianis. Folia Sociologica 37*, red. A. Michalska-Żyła, P. Starosta, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 183.

⁷ F. Fukuyama, *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 39.

⁸ Komunikat Komisji Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM (2010) 2020, wersja ostateczna, s. 5.

by ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym⁹.

Na szczeblu krajowym w zakresie roli i rozwoju kapitału społecznego, należy wskazać na następujące dokumenty strategiczne: *Długookresową Strategię Rozwoju Kraju do roku 2030* oraz *Średniookresową Strategię Rozwoju Kraju do roku 2020*, a także na dwie z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, uwzględniających wymiar terytorialny, tj. *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie* oraz *Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*.

W *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do Roku 2030* czytamy, że „Polska historia wygenerowała silny kapitał społeczny przetrwania (utrzymywania tożsamości), lata transformacji ufundowały nowy charakter kapitału społecznego – bardziej dostosowujący się do zmieniającej się rzeczywistości, którego istotą jest adaptacyjność. Ale wyzwania przyszłości powiązane są z nowym modelem: społecznym kapitałem rozwoju (który oznacza m.in. większą zdolność do współpracy, dzielenia się zadaniami i odpowiedzialnością, większą otwartość na siebie)”¹⁰.

W *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do roku 2020* wyraźnie zaznaczono, że „rozwój kapitału społecznego stanowi jedno z kluczowych wyzwań dla Polski i służy zwiększeniu skali i trwałości zaangażowania oraz współpracy obywatelskiej”¹¹.

W *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie* wskazuje się, że „coraz częściej zaczyna dostrzegać się w Polsce rolę kapitału społecznego jako ważnego czynnika wpływającego na rozwój społeczny i gospodarczy kraju, a także jako element charakteryzujący jakość życia obywateli. Można go postrzegać przez pryzmat wielu obszarów takich jak np. postawy i relacje społeczne, struktury organizacji pozarządowych, poziom aktywności obywatelskiej, czy też potencjał kulturowy i kreatywny. Wszystkie te czynniki kształtowane były przez lata i wynikają z uwarunkowań historyczno-kulturowych”¹².

⁹ Tamże, zał. 1.

¹⁰ *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, dok. z 11.01.2013 r., Warszawa 2013, s. 60.

¹¹ Załącznik do Uchwały nr 157..., s. 47.

¹² *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, dok. przyjęty przez Radę Ministrów 13.07.2010 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010, s. 62.

Z kolei w *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020* wskazano, że kapitał społeczny jest ważnym czynnikiem rozwoju kraju, wymagającym wzmocnienia. Ważnym elementem krajowych zmian powinno być wzmocnianie gotowości Polaków do działania na rzecz dobra wspólnego. Uwzględniając powyższe, w strategii za cel główny przyjęto „wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski”¹³.

Na szczeblu regionalnym, wśród dokumentów strategicznych dla rozwoju województwa zachodniopomorskiego oraz z punktu widzenia analizowanego tematu, należy wskazać m.in. *Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*. Dodatkowo, ze względu na przygraniczne położenie regionu oraz prowadzoną współpracę transgraniczną w ramach Euroregionu Pomerania, zasadna jest również analiza *Transgranicznej Koncepcji Rozwoju i Działania Euroregionu Pomerania na lata 2014–2020*. Zapisy obu strategii są kompatybilne ze *Strategią Europa 2020*.

Wyzwaniem dla województwa zachodniopomorskiego w obszarze kapitału społecznego, jest budowanie tożsamości regionu, który nie uzyskał wystarczającego stopnia spójności i wspólnotowej tożsamości, integrujących jego mieszkańców, oraz kształtowanie przestrzeni kulturowej atrakcyjnej dla obecnych i przyszłych mieszkańców, umożliwiającej wszechstronny rozwój wspólnoty¹⁴. Z kolei priorytetem w obrębie kapitału społecznego dla Euroregionu Pomerania na lata 2014–2010 jest m.in. „wsparcie społeczeństwa obywatelskiego, administracji publicznej, kultury, sportu i spraw społecznych przez całe życie”¹⁵.

Analiza najważniejszych dokumentów strategicznych dla Unii Europejskiej, Polski i województwa zachodniopomorskiego wykazała, że kapitał społeczny jest uwzględniany w aspekcie rozwoju społeczno-gospodarczego na wszystkich szczeblach. Podkreślana jest jego istotna rola jako czynnika determinującego: poziom spójności i integracji społecznej, jakość życia oraz aktywność obywatelską, szczególnie wśród osób wykluczonych społecznie. Należy także pamiętać, że obecnie obserwujemy ewolucję podejścia do prowadzenia polityki rozwoju. Jej głównym celem jest wspieranie tzw. lokomotyw rozwoju,

¹³ Załącznik do Uchwały nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 ..., s. 6, 39.

¹⁴ *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2010, s. 106.

¹⁵ *Transgraniczna Koncepcja Rozwoju i Działania Euroregionu Pomerania na lata 2014–2020. Aktualizacja*, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V., Szczecin–Löcknitz 2013, s. 8.

dzięki którym następuje dyfuzja impulsów rozwojowych do regionów peryferyjnych,¹⁶ którymi są m.in. regiony przygraniczne.

W województwie zachodniopomorskim zauważa się niską w skali kraju aktywność społeczną i publiczną „przy jednoczesnym wysokim poziomie dystrybucji świadczeń społecznych”¹⁷. Stąd dla przyszłego rozwoju kraju, w tym przygranicznego regionu zachodniopomorskiego, kapitał społeczny stanowi pewne „wyzwanie” i niewątpliwie wymaga on wzmocnienia, co nie jest zadaniem łatwym, zwłaszcza na obszarach wiejskich, w dobie wspierania „lokomotywu rozwoju” oraz kultu jednostki i indywidualizmu.

2. Turystyka społeczna a wzmocnianie kapitału społecznego

Jak już wspomniano, ze względu na cechy i charakter kapitału społecznego, trudniej go budować i w niego inwestować, w porównaniu do kapitału ludzkiego. Niemniej jednak, ze względu na jego istotną rolę jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego, wzmocnianie kapitału społecznego jest konieczne i wydaje się, że działania w tym zakresie będą w przyszłości realizowane jeszcze intensywniej niż na przełomie XX i XXI wieku, na co wskazują analizowane dokumenty strategiczne. Nie ma prostych rozwiązań dotyczących działań wzmocniających kapitał społeczny, które można by było w niezmienionej formie kopiować np. z innych krajów. A tam gdzie ich nie ma, trzeba wykazać się pomysłowością, ale uwzględniając przy tym potencjał endogeniczny regionu, którego kapitał społeczny ma być wspierany, gdyż jest kreowany przez określoną zbiorowość m.in. wspólnotę lokalną.

Wydaje się, że pomysłem na wzmocnianie kapitału społecznego mogą być działania w obszarze turystyki społecznej, która jest stosunkowo nowym zagadnieniem, rzadko analizowanym w literaturze ekonomicznej. Trudno o jej jednoznaczną i powszechnie akceptowaną definicję. Próbę stworzenia definicji tego zjawiska podjął się B. Włodarczyk i ostatecznie przyjął, że „turystyka społeczna to rodzaj (forma) całkowicie lub częściowo finansowanej (dotowanej) zewnętrznie lub organizowanej na zasadach wolontariatu aktywności, mającej na

¹⁶ A. Miszczuk, *Nowe podejście do planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego)*, w: *Polityka ekonomiczna*, red. J. Sokołowski, G. Węgrzyn, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 307, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2013, s. 408–414.

¹⁷ *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego...*, s. 18.

celu realizację prawa powszechnego dostępu do turystyki, będącej także narzędziem do osiągania innych, ważnych z punktu widzenia jej beneficjentów celów o charakterze społecznym (patriotycznych, wychowawczych, edukacyjnych, poprawy jakości życia itp.)¹⁸. Należy zauważyć, że turystyka społeczna ma przynosić korzyści zarówno gospodarzom, jak i turystom¹⁹. Turystyczne przedsiębiorstwa społeczne na ogół powstają z ogromnej pasji – są przede wszystkim nastawione na realizację misji, a nie na zysk. Takie inicjatywy mają oddolny, obywatelski charakter, są zakorzenione w lokalnych społecznościach, i oparte na ich zasobach. W efekcie budują kapitał społeczny, przyczyniają się do poprawy sytuacji ekonomicznej mieszkańców, ograniczenia bezrobocia, podniesienia jakości życia, integracji wspólnoty. Są atrakcyjne, bo mają w sobie autentyzm²⁰.

Turystyka społeczna przyjmuje różne formy²¹, a część z nich mieści się w ramach ekonomii społecznej. Jak podkreśla W. Idziak, miejscem projektowania, testowania i wdrażania nowych produktów turystycznych wsi zorientowanych na turystykę społeczną, mogą być wioski tematyczne. Są one same w sobie przykładem turystyki społecznej i eksperymentu społecznego. W takim środowisku łatwiej adaptować i tworzyć nowe rozwiązania, a następnie upowszechniać je²².

Turystyka społeczna może zatem pozytywnie wpływać na wzmacnianie kapitału społecznego. Podobnie jak wioski tematyczne, których cechy oraz efekty, jakie można osiągnąć przez ich tworzenie, doskonale wpisują się w aspekty budowania kapitału społecznego.

¹⁸ B. Włodarczyk, *Turystyka społeczna – próba definicji*, w: *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, red. A. Stasiak, Wyd. WSTH w Łodzi, Łódź 2010, s. 34.

¹⁹ L. Minnaert, R. Maitland, G. Miller, *Social Tourism and its Ethical Foundations*, „Tourism Culture & Communication” 2006, nr 1 (7), s. 7–17.

²⁰ J. Stanisławska, *Turystyka społecznie odpowiedzialna*, <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/wiadomosc/906974.html> (17.06.2014).

²¹ W. Idziak, *Turystyka społeczna...*, s. 10–11.

²² Tamże, s. 11.

3. Wzmacnianie kapitału społecznego – koncepcja dla województwa zachodniopomorskiego

Poziom rozwoju województwa zachodniopomorskiego nie należy do najwyższych w kraju²³. Konieczne są zatem działania wspierające rozwój społeczno-gospodarczy w regionie, a oparte m.in. na turystyce i działalności morskiej²⁴. Połączenie tych dwóch płaszczyzn można odnaleźć w rybołówstwie, z którym województwo zachodniopomorskie jest kojarzone, mimo jego regresu.

Rybołówstwo i związane z nim zasoby rybne, prezentują wiele walorów, np. rodzima wytwórczość, tradycje solidnej pracy, dziedzictwo kulturowe, sprzyjanie ruchowi turystycznemu, aktywizowanie strefy przybrzeżnej. Ich wyjątkowość wynika m.in. z tego, że nie są dostępne wszystkim i wszędzie. Ten cenny i unikatowy czynnik rozwoju mają gminy zlokalizowane nad Zalewem Szczecińskim, gdzie funkcjonuje rybołówstwo zalewowe²⁵.

Nad Zalewem Szczecińskim zlokalizowanych jest łącznie 10 małych portów rybackich, gdzie rybacy prowadzą aktywną działalność połowową w wodach zalewu. Na obszarach wiejskich funkcjonuje sześć takich portów w następujących gminach: Nowe Warpno, Police, Kamień Pomorski, Wolin, Międzyzdroje oraz Stepnica. Położenie tych jednostek terytorialnych, w tym dostęp do wód Zalewu Szczecińskiego oraz bogaty potencjał przyrodniczy i kulturowy, daje możliwość rozwoju funkcji turystycznej. W każdej gminie funkcjonuje port rybacki i uprawiane jest rybołówstwo, co dodatkowo wyróżnia te gminy. Badania Malkowskiej i Zieziuli²⁶ wykazały, że rola rybołówstwa sprowadza się głównie do podtrzymywania tożsamości historycznej i kulturowej gmin oraz do kształtowania i budowania ich unikatowego wizerunku. Władze badanych gmin za istotne uznają również to, że rybołówstwo zalewowe stwarza miejsca pracy dla mieszkańców oraz przyciąga turystów. Stąd cechy rybołówstwa Zalewu Szczecińskiego, jego obecna rola (tj. małe znaczenie ekonomiczne i istotne zna-

²³ A. Malkowski, *Regiony przygraniczne, jako terytoria peryferyjne na przykładzie wschodniego i zachodniego pogranicza*, w: *Problemy regionalizmu i globalizacji*, red. J. Rymarczyk, M. Domiter, W. Michalczyk, Wyd. UE we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 364–372.

²⁴ Do inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, oprócz turystyki i działalności morskiej, M. Słodowa-Helpa zalicza: biogospodarę, działalność logistyczną; sektor metalowy i maszynowy; usługi oparte na wiedzy; M. Słodowa-Helpa, *Rozwój zintegrowany. Warunki, wymiary, wyzwania*, CeDeWu, Warszawa 2013, s. 142–146.

²⁵ J. Zieziula, A. Malkowska, *Rybołówstwo Zalewu Szczecińskiego – charakterystyka i znaczenie dla rozwoju gmin pobrzeża*, WSAP w Szczecinie, Szczecin 2010, s. 20, 30.

²⁶ Tamże, s. 76–128.

czenie społeczno-kulturowe), silne oddziaływanie na turystykę oraz potencjał obszarów pobraża akwenu, gdzie ważne miejsce zajmuje funkcja turystyczna, przemawiają za stworzeniem rybackiej wioski tematycznej w wybranej miejscowości, gdzie funkcjonuje port rybacki.

Należy dodać, że te rybackie miejscowości tak naprawdę funkcjonują, chociaż nie są zorganizowane w formę „wiosek tematycznych”. Jest cała infrastruktura rybacka, piękne widoki portów, łodzi, sieci i sprzętu połowowego, rybaków przy pracy i charakterystyczny, wyjątkowy i niepowtarzalny klimat. Obserwacje autorki wskazują, że wzrasta popyt turystów na usługi związane ze spędzaniem wolnego czasu na łodzi. Spore zainteresowanie tą formą wypoczynku widoczne jest szczególnie wśród cudzoziemców, dotyczy nie tylko wędkarstwa, ale także np. turystyki po zalewie i jego brzegach, wypraw w celu zrobienia zdjęć, czy po prostu w celu przeżycia „ciekawej” przygody. Niektórzy rybacy prowadzą też tzw. agroturystyczne gospodarstwa rybackie. Wydaje się, że miejscowości, gdzie funkcjonują małe porty rybackie na Zalewie Szczecińskim mają szansę na rozwój nowej usługi – rybackiej wioski tematycznej. Oczywiście wymagałoby to zbadania, która z miejscowości ma największy potencjał. Należałoby także stworzyć odpowiednią ofertę tematyczną wioski rybackiej, korzystając z pomocy specjalistów i praktyków. Wymagane jest też zaangażowanie społeczności lokalnej w to przedsięwzięcie. Oferta mogłaby uwzględniać takie elementy jak:

- uczestniczenie w pracach związanych z rybołówstwem (np. czyszczenie, naprawa sieci, przygotowywanie ryb na sprzedaż, pomoc przy wyładunku, obserwacja połowów),
- nauka przyrządzania potraw z ryb zalewowych,
- poznanie rytmu życia gospodarstwa rybackiego,
- poznanie codziennych zajęć mieszkańców wsi,
- poznanie kultury, zwyczajów oraz tradycji i historii wsi i regionu,
- kontakt z przyrodą – uwrażliwienie na ochronę zasobów rybnych,
- możliwość rekreacji i sportu, np. wędkarstwa, pływania łodzią, fotografii.

Rybacka wioska tematyczna na obszarach pobraża Zalewu Szczecińskiego byłaby jedyną w swoim rodzaju. W jej stworzeniu można by wykorzystać istniejący potencjał endogeniczny omawianych gmin i miejscowości oraz bogatą historię regionu.

Podsumowanie

Kapitał społeczny jest kształtowany przez działania ludzkie i obok kapitału ludzkiego współcześnie zaliczany jest do najistotniejszych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego. Wzmacnianie kapitału społecznego jest konieczne, ale nie jest to zadanie proste. Peryferyjny charakter województwa zachodniopomorskiego niesie realne niebezpieczeństwo dezintegracji społeczności lokalnej. Bogata historia regionu, wyjątkowe w skali kraju walory przyrodnicze i kulturowe są szansą rozwoju obszarów przygranicznych. Rozwój inicjatyw wspierających budowę kapitału społecznego tego obszaru, niewątpliwie może stać się jednym z narzędzi przeciwdziałających marginalizacji tego obszaru. Rybacka wioska tematyczna wydaje się być interesującą propozycją sprzyjającą integracji społeczności lokalnej. Skupienie w jednym miejscu tego, co region zachodniopomorski ma do zaoferowania swoim mieszkańcom i turystom, może stać się ważnym elementem produktu turystycznego regionu.

Literatura

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, dokument z dnia 11 stycznia 2013 r., Warszawa 2013.
- Fukuyama F., *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997.
- Idziak W., *Turystyka społeczna – inspiracje dla turystyki wiejskiej*, w: *Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Setinensis, Oeconomica 288 (64)*, red. G. Karmowska, Wyd. Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Szczecin 2011.
- Komunikat Komisji Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM (2010) 2020, wersja ostateczna.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Zespół ds. rozwiązań systemowych w ekonomii społecznej, projekt z 16 września 2013 r., Warszawa 2013.
- Malkowski A., *Regiony przygraniczne, jako terytoria peryferyjne na przykładzie wschodniego i zachodniego pogranicza*, w: *Problemy regionalizmu i globalizacji*,

- red. J. Rymarczyk, M. Domiter, W. Michalczyk, Wyd. UE we Wrocławiu, Wrocław 2011.
- Minnaert L., Maitland R., Miller G., *Social Tourism and its Ethical Foundations*, „Tourism Culture & Communication” 2006, nr 1 (7).
- Miszczuk A., *Nowe podejście do planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego)*, w: *Polityka ekonomiczna*, red. J. Sokołowski, G. Węgrzyn, Prace Naukowe UE we Wrocławiu n6 307, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2013.
- Słodowa-Hępa M., *Rozwój zintegrowany. Warunki, wymiary, wyzwania*, CeDeWu, Warszawa 2013.
- Stanisławska J., *Turystyka społecznie odpowiedzialna*, <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/wiadomosc/906974.html>.
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2010.
- Transgraniczna Koncepcja Rozwoju i Działania Euroregionu Pomerania na lata 2014–2020. Aktualizacja*, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V., Szczecin–Löcknitz 2013.
- Włodarczyk B., *Turystyka społeczna – próba definicji*, w: *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, red. A. Stasiak, Wyd. WSTH w Łodzi, Łódź 2010.
- Zajda K., *Czym jest kapitał społeczny mieszkańców polskiej wsi, jako go mierzyć i czy warto inwestować w jego wzmocnienie?*, w: *Przestrzeń i instytucje w środowisku wiejskim*, *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica* 37, red. A. Michalska-Żyła, P. Starosta, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011.
- Załącznik do Uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, (Monitor Polski, poz. 882).
- Załącznik do Uchwały nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2012, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, (Monitor Polski, poz. 378).
- Zieziula J., Malkowska A., *Rybołówstwo Zalewu Szczecińskiego – charakterystyka i znaczenie dla rozwoju gmin pobrzeża*, WSAP w Szczecinie, Szczecin 2010.

STRENGTHENING SOCIAL CAPITAL – INSPIRATION FOR THE BORDER REGION FOR EXAMPLE ZACHODNIOPOMORSKIE VOIVODSHIP

Summary

The article presents the issues of strengthening social capital in the socio-economic development. The author has presented an analysis of selected EU, national and regional strategic documents relating to the development, in terms of the determination in their place and role of social capital. The author presents the concept of strengthening social capital in zachodniopomorskie voivodship. Takes into account the smart specialization (tourism and maritime activities) and endogenous potential of the study area. The idea concerns the creation of a fishing thematic village. Such a project fits perfectly into the concept of local strengthening of social capital.

Keywords: social capital, zachodniopomorskie voivodship, social tourism, fishing thematic village

Translated by Agnieszka Malkowska